

Eenige opmerkingen over art. 1645 B.W.

<https://hdl.handle.net/1874/242139>

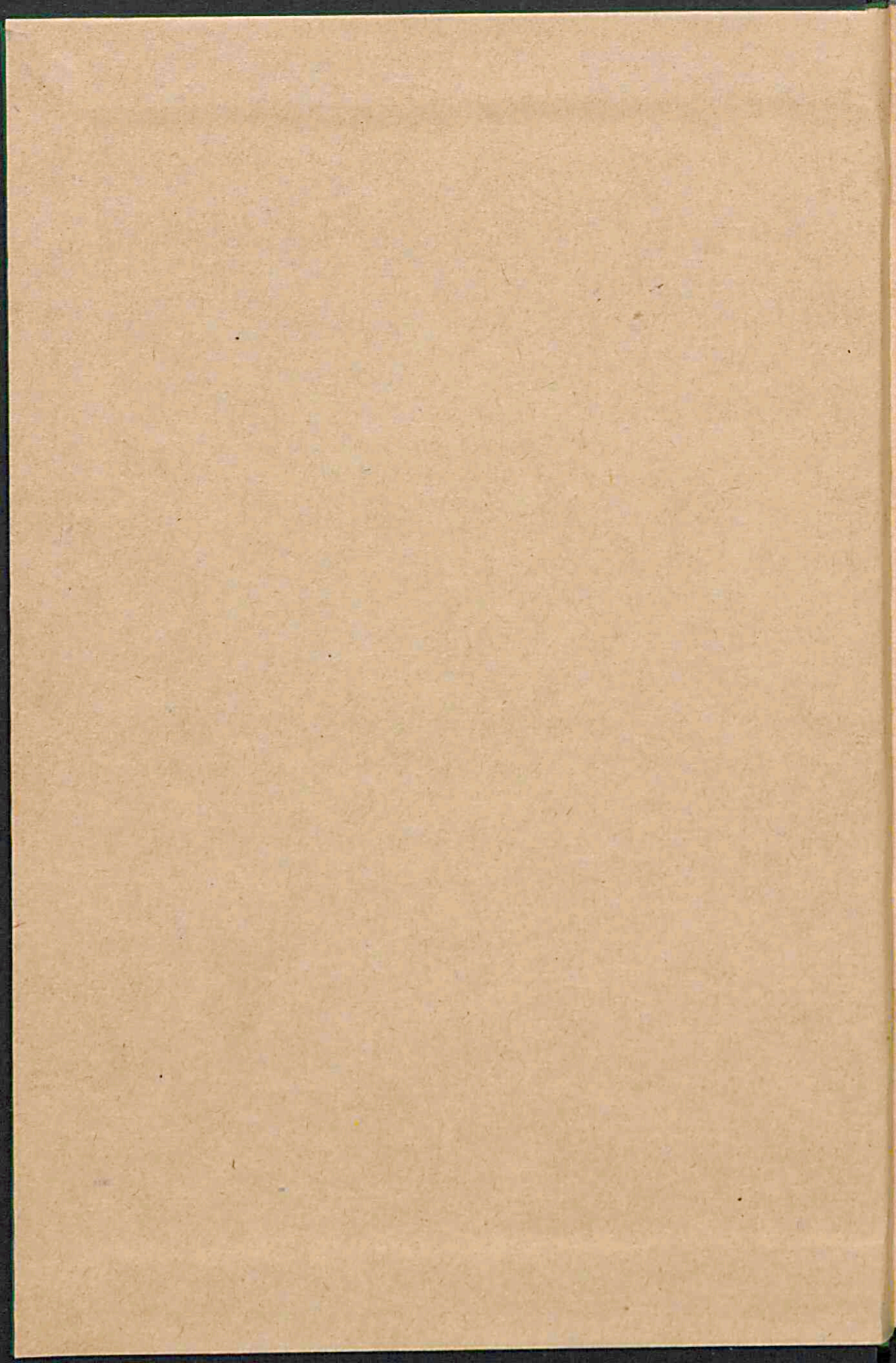
M. L. ANDRÉE WILTENS.

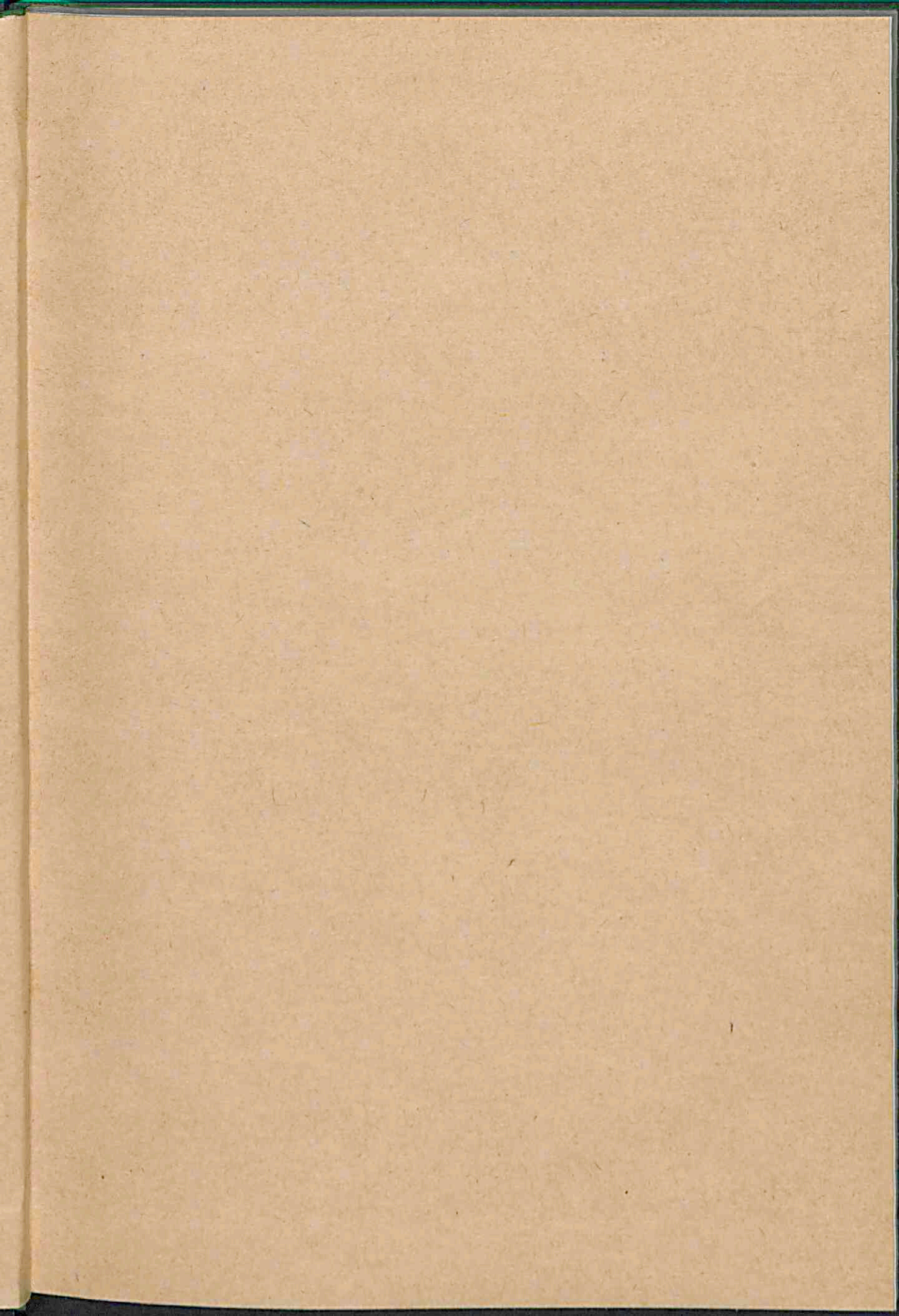

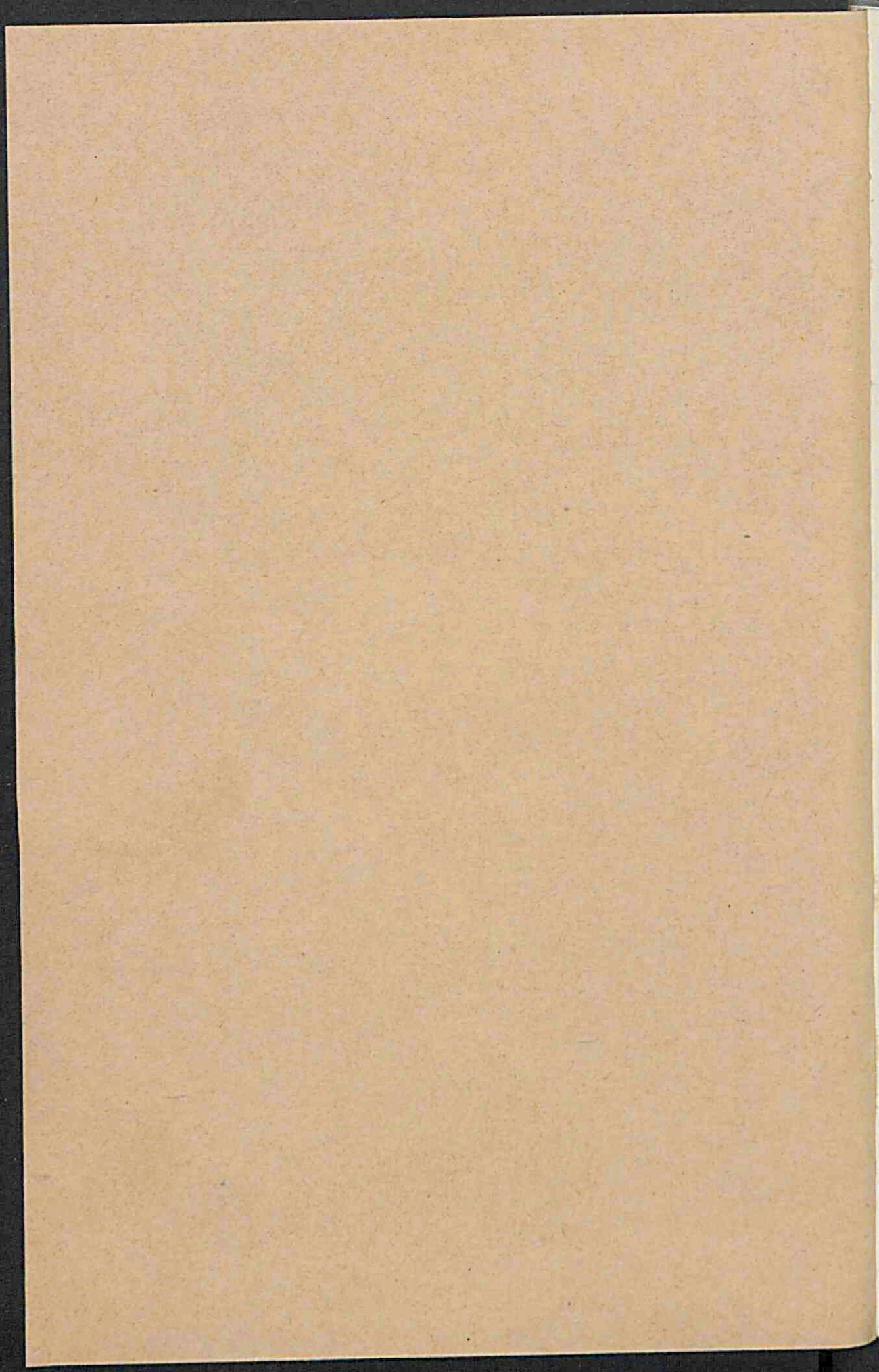
EENIGE OPMERKINGEN

OVER

ART. 1645 B. W.

EENIGE OPMERKINGEN

OVER

ART. 1645 B. W.

ENIGE OPMERKINGEN

Stoomdruk van J. VAN BORNHOVEN, te Utrecht.

Duss 11 Mei 1882

Éenige opmerkingen over art. 1645 B. W.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Rechtswetenschap;

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

D^R. S. TALMA,

Hoogleeraar in de Faculteit der Geneeskunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT,

EN OP VOORDRACHT DER

RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TE VERDEDIGEN

op WOENSDAG den 24sten MEI 1882, des namiddags ten 3 ure,

DOOR

MAXIMILIAAN LEONARD ANDRÉE WILTENS,

geboren te PADANG.

UTRECHT — J. G. BROESE — 1882.

Large quantities of 1845 R.W.

PROCESSED

Section 13 de 1845 R.W.

of the...

BY...

...

...

...

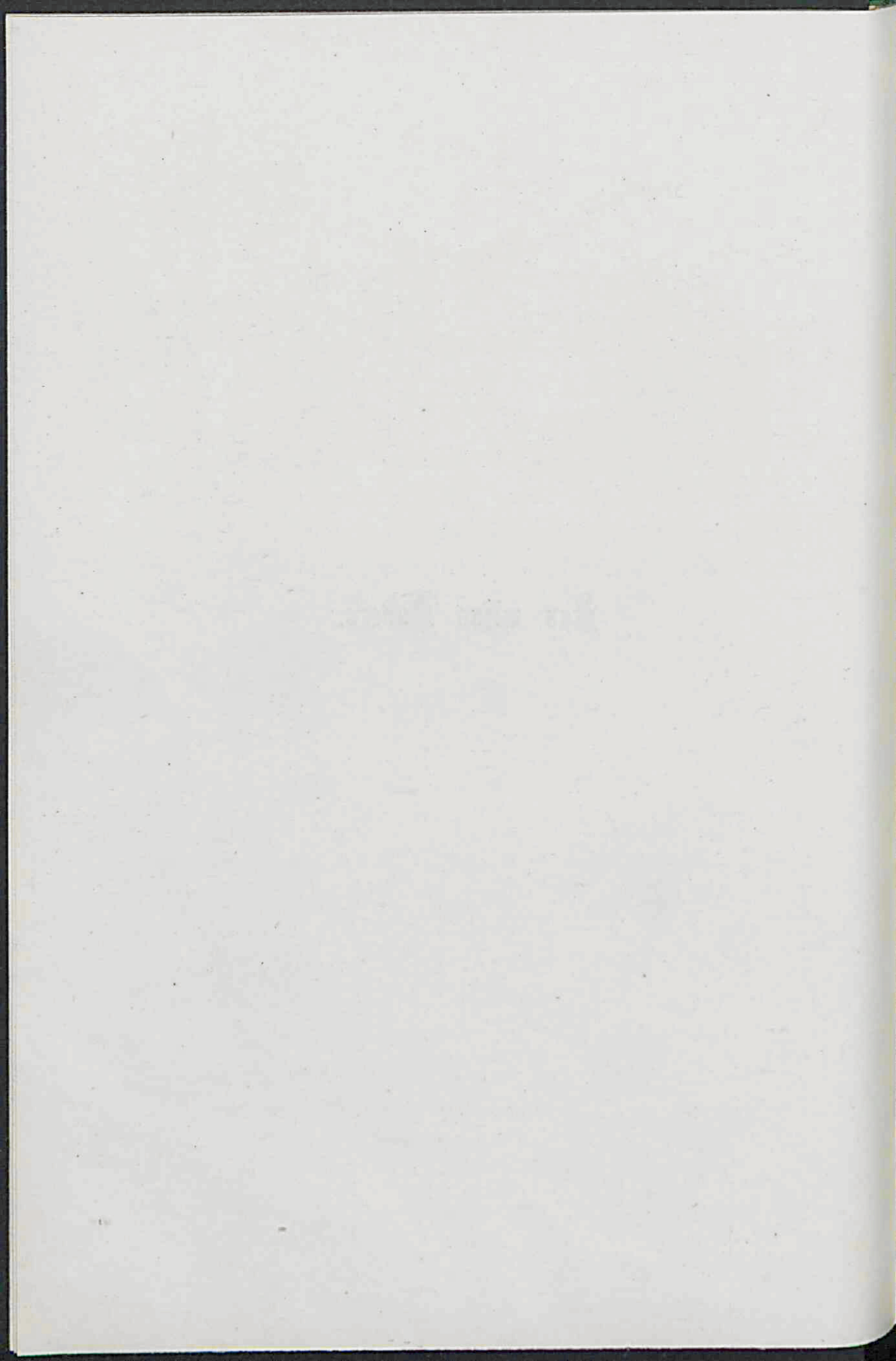
...

...

...

...

Aan mijne Ouders.

Tot de overeenkomsten welke in het dagelijksch leven veel voorkomen, behoort zeker aanbesteding en aanneming van gebouwen.

Het is derhalve van belang om nauwkeurig na te gaan, welke de rechten en verplichtingen zijn van partijen, die een zoodanige overeenkomst hebben getroffen.

Bij dit onderzoek willen wij ons beperken tot art. 1645 B.W., luidende als volgt:

„Indien een gebouw, voor een bepaalden prijs aangenomen en afgemaakt, geheel of gedeeltelijk vergaat door een gebrek in de samenstelling, of zelfs uithoofde van de ongeschiktheid van den grond, zijn de bouwmeesters en aannemers daarvoor gedurende tien jaren aansprakelijk.”

Vooreerst zullen wij ons bezighouden met de juiste begripsbepaling van deze aansprakelijkheid der bouwmeesters en aannemers van gebouwen, om vervol-

gens over te gaan tot de behandeling van de bijzondere vragen, waartoe dit art. aanleiding geeft.

De wetsbepalingen van de zesde afdeeling van den titel van huur en verhuur, waardoor in ons Burgerlijk Wetboek aanneming van werk wordt geregeld, zijn vertaald uit den C. N., behoudens de bepaling van art. 1652 B. W., volgens welke arbeiders een recht van retentie mogen uitoefenen op het goed, dat zij ter bewerking onder zich hebben, tot de volle voldoening der kosten en arbeidsloonen, tenzij de eigenaar daarvoor zekerheid hebbe gesteld. — Deze bepaling ontbreekt in het fransche recht.

„Men moet eindelijk opmerken dat de voorschriften van art. 1782—1786 C. N. betrekkelijk de rechten en verplichtingen van voerlieden en schippers, geen onderwerp van het Nederlandsch Burg. Wetboek uitmaken, en dat men daaromtrent bij art. 1653, heeft verwezen naar hetgeen betrekkelijk die stoffe in het wetboek van Koophandel voorkomt ¹⁾.”

In 't algemeen kan derhalve ter verklaring der overeenkomsten van aanneming van werk een ruim gebruik gemaakt worden van de fransche rechtslite-

¹⁾ Mr. C. ASSER § 781.

ratuur en jurisprudentie. — Ten aanzien van de aansprakelijkheid gedurende tien jaren der aannemers en bouwmeesters merken wij echter hier voorloopig op, dat ons wetboek geene wetsbepaling bevat, overeenkomende met art. 2270 C. N., waarbij de aannemers en bouwmeesters na tien jaren ontslagen worden van de vrijwaring „des gros ouvrages qu'ils ont faits ou dirigés.”

De aansprakelijkheid der bouwmeesters en aannemers wordt in ons recht uitsluitend geregeld in art. 1645. B. W., dat letterlijk vertaald is uit art. 1792 C. N.

In de artt. 1641—1644 B. W. wordt gehandeld van de aansprakelijkheid der werklieden en aannemers, in het geval dat het werk voor de levering vergaat.

Uit deze wetsbepalingen blijkt, dat de werklieden en aannemers van hunne aansprakelijkheid deswege bevrijd zijn, wanneer het werk geleverd is ¹⁾ óf wan-

---

¹⁾ MARCADÉ VI. p. 536. Le Code dit: avant d'être livrée; mais c'est évidemment parce que, parlant de eo quod plerumque fit, il regarde la livraison par l'ouvrier et la reception par le maître comme accompagnant et même constituant l'agrément par celui-ci.

neer de aanbesteder nalatig is geweest om het op te nemen en goed te keuren of te ontvangen.

De aansprakelijkheid der werklieden en aannemers voor het vergaan van het werk na de levering wordt door de wet niet in 't algemeen geregeld.

De wet voorziet daaromtrent slechts in één bijzonder geval, omschreven in art. 1645 B. W.

De „ratio” dezer bijzondere wetsbepaling werd in den Conseil d'Etat (Séance du 14 nivôse an XII)¹⁾ door den conseiller Bérenger als volgt uiteengezet:

„L'art. 1790²⁾ se rapporte à tout ouvrage quelconque, au lieu que l'art. 1792³⁾ établit une règle particulière pour les ouvrages dirigés par un architecte. Cette distinction est nécessaire. On peut facilement vérifier si un meuble est conditionné

¹⁾ Conférence du C. C. VI. p. 166.

²⁾ Art. 1790 (art. 1643, B. W.). Si, dans le cas de l'article précédent, la chose vient à périr, quoique sans aucune faute de la part de l'ouvrier, avant que l'ouvrage ait été reçu, et sans que le maître fût en demeure de le vérifier, l'ouvrier n'a point de salaire à réclamer, à moins que la chose n'ait péri par le vice de la matière.

³⁾ Art. 1792 (art. 2645 B. W.). Si l'édifice construit à prix fait, périt en tout ou en partie par le vice de la construction, même par le vice du sol, les architectes et entrepreneurs en sont responsables pendant dix ans.

comme il doit l'être; ainsi dès qu'il est reçu, il est juste que l'ouvrier soit déchargé de toute responsabilité; mais il n'en est pas de même d'un édifice; il peut avoir toutes les apparences de la solidité, et cependant être affecté de vices cachés qui le fassent tomber après un laps de temps. L'architecte doit donc en répondre pendant un délai suffisant pour qu'il devienne certain que la construction a été solide."

In dezelfde zitting werd door den conseiller Régnaud opgemerkt, „que, dans la doctrine de Pothier, la construction doit être vérifiée, et que l'orsqu'elle est jugée solide, l'architecte est déchargé."

Hierop antwoordde de conseiller REAL: „que la vérification, dont parle Pothier, a seulement pour objet d'autoriser l'architecte à demander son payement lorsque l'ouvrage est fait suivant les règles de l'art; mais qu'elle ne l'affranchit pas de la responsabilité à laquelle il est soumis pour les vices cachés, et que le temps seul peut découvrir."

Ten slotte zeide nog de conseiller Tronchet „qu'il est des vices que la vérification ne peut faire connaître: on a vu, par exemple, des édifices qui paraissaient construits en pierre de taille, tandis que les dehors trompeurs ne servaient qu'à cacher des matériaux beaucoup moins solides."

Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat de wet-

gever, van meening zijnde dat de opneming en goedkeuring bij gebouwen slechts onvolledig kan zijn, omdat de aanbesteder niet kan onderzoeken of er verborgen gebreken bestaan, het noodig heeft geoordeeld die onvolledigheid aan te vullen door den aannemer niet terstond na de levering van zijne aansprakelijkheid te ontslaan, maar hem alsnog gedurende tien jaren aansprakelijk te stellen, en daardoor de deugdelijkheid van het werk aan dien proeftijd ¹⁾ te onderwerpen.

Deze bedoeling van den wetgever valt bij de lezing van art. 1645 B. W. niet terstond in het oog.

Reeds meermalen is trouwens op de minder gelukkige redactie van dit art. gewezen ²⁾.

Volgens een schrijver in de „Juridische correspondent,” zou men naar de tegenwoordige redactie van ons art. tot de opvatting kunnen komen, dat de bouwmeesters en aannemers tien jaren lang aansprakelijk zijn voor het vergaan van het gebouwde, onverschillig wanneer het gebrek zich geopenbaard heeft.

Ten einde de „bedoeling, die zijn zal dat voor het

---

¹⁾ Ces dix ans sont un temps d'épreuve de la solidité du bâtiment. Duranton XVII. n. 225.

²⁾ DIEPHUIS N. B. R. uitg. v. 1859. d. VII. n°. 741. — Juridische Correspondent. Maart 1859.

vergaan van het gebouwde, binnen den tijd van tien jaren, de aannemers aansprakelijk zijn," duidelijker weer te geven stelt schr. voor het art. te doen luiden:

„Indien een gebouw geheel of gedeeltelijk vergaat, zijn gedurende tien jaren de aannemers daarvoor aansprakelijk.”

Door deze wijziging wordt o. i. de onduidelijkheid niet opgeheven; dezelfde bedenking, die tegen de oorspronkelijke redactie is ingebracht, geldt ook hier.

Juist is overigens de opmerking van den schrijver, dat de redactie van dit art. in het wetb. L. N. over het geheel boven die in ons tegenwoordig wetboek uitmunt.

Art. 1555 L. N. luidt:

„Indien het stellen en leveren van een gebouw in eens af en voor een bepaalden prijs is aangenomen, blijft de architect en aannemer van hetzelfde, gedurende den tijd van 10 jaren, verantwoordelijk voor alle schade, die tengevolge van de gebrekkige constructie van het werk, of uithoofde van de onbekwaamheid van den grond, waarop hetzelfde gebouwd is, veroorzaakt wordt.”

De bedoeling van den wetgever blijkt echter o. i. hier alleen duidelijker omdat het woord blijft is gebezigd.

Immers in het woord blijft ligt opgesloten een tegenstelling van de bijzondere aansprakelijkheid van 10 jaren der architecten, met de gewone aansprakelijkheid der werklieden. Deze houdt op door de levering, gene blijft ook daarna 10 jaren voortduren.

Er bestaat verband tusschen art. 1555 W. L. N. en de voorafgaande artt., evenals in ons wetboek tusschen art. 1645 en de artt. 1641—1644. — In beide categorieën wordt over aansprakelijkheid gehandeld.

Maar er valt ook verschil op te merken, hierin bestaande dat de aansprakelijkheid van art. 1645 tien jaren langer duurt.

Om nu zoowel dit verband en verschil, als om de bedoeling van den wetgever duidelijker te doen uitkomen, zou men ons art. 1645 als volgt kunnen lezen:

„Indien een gebouw voor een bepaalden prijs aangenomen en afgemaakt is, blijven de bouwmeesters en aannemers gedurende tien jaren aansprakelijk voor het geheel of gedeeltelijk vergaan van hetzelfde, door een gebrek in de samenstelling, of zelfs uit hoofde van de ongeschiktheid van den grond.”

Maar ook zonder het woord blijven te bezigen, dat, hoewel bevorderlijk voor de duidelijkheid, minder gewenscht is, omdat het begrip van art. 1645 dan

afhankelijk wordt van de kennis der voorafgaande artt., meenen wij alle duisterheid omtrent de bedoe-
ling des wetgevers te hebben opgehelderd, door de
volgende redactie voor te stellen:

„Indien een gebouw, voor een bepaalden prijs aan-
genomen en afgemaakt, binnen tien jaren na de
oplevering geheel of gedeeltelijk vergaat, door een
gebrek in de samenstelling, of zelfs uit hoofde van
de ongeschiktheid van den grond, zijn de bouw-
meesters en aannemers daarvoor aansprakelijk.”

Maar van welken dag begint de termijn van tien
jaren te loopen?

Men kan o. i. bij gebreke van eenige aanwijzing
in ons artikel den aanvang van dien termijn stellen
op hetzelfde oogenblik waarop, indien het een ge-
woon werk ware geweest, de aansprakelijkheid zou
zijn opgeheven.

Hetzelfde tijdstip is voor beide beslissend, met dit
verschil, dat waar de algemeene aansprakelijkheid
ophoudt, de bijzondere van art. 1645 een aan-
vang neemt.

Wanneer de termijn van tien jaren verstreken is,
zonder dat het gebouw geheel of gedeeltelijk ver-
gaat, bestaat er eene *presumptio juris* et de

jure dat de bouwmeester en aannemers deugdelijk werk hebben geleverd ¹⁾).

Wij hebben reeds opgemerkt, dat de wetgever de aansprakelijkheid voor het vergaan van het werk na de levering niet in 't algemeen geregeld heeft, maar slechts in een bijzonder geval, omschreven in art. 1645, daaromtrent voorziet.

Welke beteekenis moet nu in ons recht aan art. 1645 B. W. worden toegekend?

Moet dit artikel beschouwd worden als een uitzondering *strictae interpretationis*, of ligt er een beginsel in opgesloten dat op analoge gevallen kan worden toegepast?

De beslissing dezer vragen is van gewicht, niet alleen ter juiste begripsbepaling van dit art., maar ook omdat daarvan afhangt de regeling der aansprakelijkheid voor het vergaan van het werk na de levering, in de gevallen die streng genomen niet onder art. 1645 kunnen worden gebracht.

In het fransche recht wordt art. 1792 C. N. als een strenge uitzondering beschouwd op grond dat de wijze, waarop dit art. in den conseil d'Etat is toe-

---

¹⁾ Vgl. TROPLONG II. n°. 1005.

gelicht ¹⁾, zonder dat daartegen eenige bedenking is gemaakt, geen twijfel daaromtrent toelaat ²⁾).

Wanneer men nu tevens let op de bepaling van het art. 2270 C. N., waarbij de bouwmeesters en aannemers na tien jaren ontslagen worden van de vrijwaring „des gros ouvrages qu'ils ont faits ou dirigés,” — en op de omstandigheid dat de Code (in de artt. 1788—1791) de werklieden slechts aansprakelijk stellende voor het vergaan vóór de levering, hen na de levering daarvan bevrijd acht, — komt men tot de gevolgtrekking dat de werklieden in alle gevallen, welke niet onder de artt. 1792 en 2270 C. N. kunnen worden gebracht, van alle aansprakelijkheid voor het vergaan van het werk na de levering ontslagen zijn.

Deze oplossing levert voor het fransche recht geen bezwaar op. — Die gevallen kunnen toch geen andere zijn, dan die welke niet vallen onder „édifices” en „gros ouvrages,” dus „menus ouvrages;” en de deugdelijkheid van deze kan bij de opneming en goedkeuring worden beoordeeld.

Volgens TROPLONG ³⁾ moeten de werklieden, naar

¹⁾ BERENGER. Confér. du C. C. VI. p. 166. — vgl. pag. 10.

²⁾ TROPLONG II. 991.

³⁾ II n°. 991.

de oude jurisprudentie ¹⁾, voor de „menus ouvrages ou réparations” eerst gedurende drie jaren en later gedurende een jaar instaan.

Maar het stilzwijgen van den Code over het onderwerp is een bewijs, dat hij daarvan is afgeweken, en dat de levering de aansprakelijkheid doet ophouden.

Het zou overigens onredelijk zijn, bij gebreke van eenige nadere bepaling, de werklieden ten aanzien der „menus ouvrages” volgens den gewonen regel dertig jaren aansprakelijk te stellen, terwijl de Code voor „gros ouvrages” een termijn van tien jaren heeft voorgeschreven.

Deze opvatting van de beteekenis van art. 1792, in het fransche recht aannemelijk, kan niet onvoorwaardelijk in ons recht voor art. 1645 gelden.

In het B. W. is namelijk art. 2270 C. N. niet overgenomen.

Wanneer dus in ons recht art. 1645 als een strenge uitzondering werd aangenomen, en derhalve niet tot analoge gevallen kon worden uitgebreid, zou daarvan het onredelijke gevolg zijn, dat voor het vergaan van alle werken, zoowel kleine als groote die niet

---

¹⁾ Ferrières sur la Cour de Paris. art, 113. n°. 33.

onder het begrip gebouw konden worden gebracht, de aansprakelijkheid na de levering ophoudt.

Volgens Mr. C. ASSER „is de bepaling van art. 2270 van het wetboek Napoleon uit dezen titel weggelaten, omdat dezelve in geen en deele kon geacht worden tot de stoffe der verjaring te behooren; dat artikel brengt mede dat bouwmeesters en aannemers van werken van alle aansprakelijkheid bevrijd zijn, tien jaren na de voltooiing van het werk.

Dit voorschrift kon ook derhalve minder in dezen titel te pas komen, daar men soortgelijke verordening reeds aantreft in art. 1792 van het wetboek Napoleon, overeenstemmende met art. 1645 van het B. W.”

Aannemende dat de bepaling van dit art., als niet behoorende in den titel van verjaring, terecht is weggelaten, zoo volgt daaruit nog niet, dat zij niet had moeten opgenomen worden, des noods met een kleine wijziging, in een titel waar zij wel t'huis hoorde.

De wetgever heeft art. 2270 C. N. blijkbaar alleen beoordeeld uit het oogpunt der verjaring, en niet gedacht aan de gevolgen, die de weglating daarvan ten aanzien van de aansprakelijkheid bij aanneming van werk zou hebben.

Welke deze gevolgen zijn, valt het best te be-

oordeelen, door eerst na te gaan welke uitbreiding art. 2270 ¹⁾ in het fransche recht verleende aan de aansprakelijkheid der bouwmeesters en aannemers, in beperkteren kring door art. 1792 geregeld ²⁾.

Vooreerst duurt de aansprakelijkheid niet alleen voort bij de aanneming van een nieuw huis, maar ook voor alle „gros ouvrages.” — Hieronder wordt niet alleen gebracht het bouwen van een huis, maar ook van een gedeelte van een huis, van een muur, van een put, een kanaal.

Verder wil art. 2270 dat de aannemers en bouwmeesters aansprakelijk zijn voor alle groote werken, „qu'ils ont faits ou dirigés;” waaruit volgt dat het er weinig toe doet of het gebouw voor een bepaalden prijs is aangenomen. Het is voldoende dat de aannemer het gebouw heeft gemaakt, of dat het onder zijn leiding is opgetrokken, om zich niet aan de aansprakelijkheid te kunnen onttrekken.

Ten derde is art. 2270, terwijl in art. 1792 slechts gesproken wordt van het geheel of gedeeltelijk vergaan van het gebouw, veel algemeener.

---

¹⁾ Art. 2270 C. N. Après dix ans, l'architecte et les entrepreneurs sont déchargés de la garantie des gros ouvrages qu'ils ont faits ou dirigés.

²⁾ TROPLONG II. n°. 1001, 1002, 1003.

Het omvat alle gevallen, die, zonder bepaald aan de hechtheid van het gebouw te schaden, zoodanige gebreken vormen, dat het gebouw niet als een goede constructie kan worden beschouwd.

Door de weglating van art. 2270 C. N. vervalt dus ook de uitbreiding, die in het fransche recht daardoor aan de aansprakelijkheid is gegeven.

Dit had de wetgever o. i. moeten voorzien. De leemte, welke daardoor ontstaan is ten aanzien van de aansprakelijkheid bij aanneming van werk, had onze wetgever kunnen aanvullen, door de uitbreiding, welke art. 2270 C. N. daaraan gaf, over te nemen in de zesde afdeeling van den titel van huur en verhuur.

Al te strenge consequentiën moeten evenwel uit die weglating niet worden gemaakt voor de tegenwoordige strekking van art. 1645 B. W.

Wij gelooven dan ook, dat art. 1645 slechts in zoover als een uitzondering moet worden beschouwd, dat het niet als algemeene regel der aansprakelijkheid voor het vergaan van het werk na de levering kan worden aangenomen, maar daarentegen moet worden uitgebreid tot alle analoge gevallen.

Een uitzondering is toch op zich zelve ook een regel, en omvat alle gevallen waarvoor dezelfde

ratio legis bestaat, als die waaraan de uitzondering, in casu art. 1645, zijn ontstaan te danken heeft.

Die „ratio legis” was, dat de aanbesteder bij de opneming en goedkeuring niet kan beoordeelen, of er verborgen gebreken zijn. — Hetzelfde geldt nu niet alleen voor gebouwen, maar ook voor andere groote werken, als bruggen, spoorbanen enz.

Overigens zullen wij, evenals in het fransche recht, de werklieden en aannemers, die kleinere werken hebben verricht, door de levering van alle aansprakelijkheid voor het vergaan der zaak bevrijd moeten achten.

De aansprakelijkheid van ons art. strekt zich uit tot twee oorzaken van het vergaan van het gebouw.

a. gebrek in de samenstelling.

b. ongeschiktheid van den grond.

Het is billijk dat het vergaan van een gebouw door de ongeschiktheid van den grond aan de bouwmeesters en aannemers geweten worde.

Het behoort immers tot hunne taak als deskundigen den grond te onderzoeken, en te beoordeelen of deze een geschikte onderlaag voor een gebouw oplevert. De eigenaar dient door hunne voorlichting voor schade behoed te worden. Vergaat het gebouw desnietteenstaande door de ongeschiktheid van den grond, dan blijkt daaruit dat zij in hun taak te kort

zijn gekomen, en dienen zij voor de schade aansprakelijk gesteld te worden ¹⁾).

Uit de geschiedenis van art. 1792 C. N., waarvan ons art. een letterlijke vertaling is, blijkt voorts, dat de bouwmeesters en aannemers ook dan aansprakelijk zijn, wanneer zij den eigenaar opmerkzaam hebben gemaakt op de ongeschiktheid van den grond.

Volgens het ontwerp van den C. N. luidde art. 1792 oorspronkelijk als volgt:

„Si l'édifice donné à prix fait périt par le vice du sol, l'architecte en est responsable à moins qu'il ne prouve avoir fait au maître les représentations convenables pour le dissuader d'y bâtir ²⁾.”

Deze beperking werd weggelaten ten gevolge van de opmerkingen der Hoven van Nancy en Lyon:

„Qu'il serait mieux que l'architecte ne pût, sous aucun prétexte, violer les règles de son art, quand il s'agit de la solidité d'un édifice; que l'intérêt public l'exige; que, sans parler de la perte que l'architecte cause au propriétaire, on a vu tant d'exemples d'ouvriers et de passants écrasés sous des ruines,

¹⁾ TROPLONG II. n°. 994. — DIEPHUIS t. a. p. n°. 735.

²⁾ Conf. du C. C. VI. p. 167.

que l'humanité et l'utilité publique commandent la radiation de la fin de l'article 1¹.)"

Bij de beraadslagingen in den Conseil d'Etat ²) deed de consul CAMBACERES vergeefsche pogingen, de oorspronkelijke redactie met een kleine wijziging te herstellen.

De conseillers, TRONCHET en TREILHARD betoogden dat „l'architecte ne doit pas suivre les caprices d'un propriétaire assez insensé pour compromettre sa sûreté personnelle en même temps que la sûreté publique," en dat „le propriétaire ne connaissant pas les règles de la construction, c'est à l'architecte à ne pas s'en écarter par une complaisance condamnable." Ten slotte merkte de conseiller RÉAL nog op, „que les architectes pour déterminer les propriétaires à construire cherchent ordinairement à leur persuader que la dépense sera modique. — Peut-être y-at-il lieu de craindre, si on leur fournit un moyen de ne pas répondre des mauvaises constructions, qu'ils ne prennent plus aucun soin de rendre les édifices solides."

Deze argumenten behielden de overhand en het voorstel tot herstel van de redactie werd verworpen.

¹) MARCADÉ VI. 539.

²) Confér. du C. C. p. 165. en v.

De wetgever heeft dus blijkbaar gewild dat „les représentations convenables pour dissuader le maître d'y bâtir” den aannemers en bouwmeesters niet zouden ontheffen van de aansprakelijkheid ¹⁾.

Maar kunnen partijen de overeenkomst aangaan dat de eigenaar alle aansprakelijkheid uit de ongeschiktheid van den grond voortvloeiende op zich zal nemen?

Met andere woorden, bevat ons art. geen voorschrift van openbare orde?

Over deze vraag heerscht bij de fransche schrijvers verschil van gevoelen.

DURANTON ²⁾ meent dat de bouwmeesters en aannemers zich van alle aansprakelijkheid deswege bij een bijzonder beding kunnen ontheffen. Zoo ook TOULIER ³⁾; MARCADÉ ³⁾ en TROPLONG ⁴⁾ meenen daarentegen, op grond van de geschiedenis van art.

¹⁾ Dalloz Répertoire XXX Louage d'ouvrage et d'industrie n°. 144. Décidé en ce sens 2°. que les simples conseils restés sans effet, que l'entrepreneur aurait donnés au propriétaire sur le vice du sol avant de commencer les travaux, ne suffisent point pour mettre sa responsabilité à couvert en cas de dommages provenant de vice (Aix. 18 Jan. 1841).

²⁾ VII. p. 268.

³⁾ Aangehaald bij MARCADÉ VI. p. 539.

⁴⁾ II. n°. 995—997.

1792, zooeven door ons uitvoerig gevolgd, dat een dergelijk beding nietig is, omdat art. 1792 wel degelijk een bepaling van openbare orde bevat.

Het is waar, de beweegredenen, die de hoven van Nancy en Lyon er toe brachten om de, in het ontwerp voorgestelde, beperking van de aansprakelijkheid niet in art. 1792 op te nemen, berusten op de eischen van het openbaar belang: „l'intérêt public l'exige;” „l'humanité et l'utilité publique commandent la radiation.”

Maar men moet o. i. hier meer den nadruk leggen op de vertoogen, bij de beraadslagingen van den Conseil d'Etat gehouden, en in 't bijzonder letten op den aard der beweegredenen aldaar gebezigd.

Dan zien wij dat daarbij slechts door één verdediger (TRONCHET) voor de weglating dier beperking behalve de „sureté personnelle” ook de „sureté publique” als motief is aangevoerd. — Terwijl de beide andere verdedigers (TREILHARD en RÉAL), wier argumenten op zich zelve alleszins voldoende zijn om de weglating te rechtvaardigen, van het algemeen belang geen gewag maken.

Wij gelooven dan ook dat uit de geschiedenis niet noodzakelijk voortvloeit dat art. 1792 C. N. een voorschrift van openbare orde inhoudt ¹⁾.

¹⁾ Cependant il a été jugé: que la responsabilité de l'entre-

Mocht men intusschen toch meenen dat de geschiedenis gunstig voor die opvatting is, dan kunnen wij ter nadere bevestiging der stelling dat art. 1645 B. W. geen voorschrift van openbare orde bevat, niet beter doen, dan hier een en ander over te nemen uit de conclusiën van den advocaat-generaal GREGORY, ter verwerping van het middel van casatie tegen het arrest van het Provinciaal gerechtshof in Noordbrabant, van den 17 September 1861, aangevoerd ¹⁾).

„Er is in dit artikel de rede van de aansprakelijkheid der bouwmeesters en aannemers. Die aansprakelijkheid is geene algemeene, zij geldt niet jegens den staat, maar alleen jegens den aanbesteder, en daarom begrijp ik niet, waarom een aanbesteder bij

---

preneur pour vices dans les constructions n'est pas générale et absolue; que notamment, la garantie a pu être déclarée cesser lorsqu'il est reconnu que l'entrepreneur n'a fait que suivre les ordres du propriétaire, lequel était lui-même constructeur de bâtimens, sans que l'arrêt qui, en pareil cas, décharge l'entrepreneur de toute responsabilité, viole aucune loi.

Dalloz t. a. p. n°. 145.

Ook de fr. jurisprudentie ziet dus in art. 1645 geen voorschrift van openbare orde, maar alleen een bepaling in het bijzonder belang van den aanbesteder.

¹⁾ Nederl. Regtspraak. 72 pag. 258.

een bepaald beding niet alle aansprakelijkheid deswege op zich zoude mogen nemen.

„De verdere inhoud van het artikel toont dan ook nader aan, dat het voorschrift alleen gegeven is met het oog op het bijzonder belang van den aanbesteder. — Het schrijft toch die aansprakelijkheid voor, wanneer het gebouw geheel of gedeeltelijk vergaan is, niet wegens elke daad, nalatigheid of onvoorzichtigheid van den bouwmeester of aannemer, maar alleen wegens een gebrek in de samenstelling of uithoofde van de ongeschiktheid van den grond, en dus alleen in twee gevallen, en wel van zoodanigen aard, waarin de aanbesteders in het algemeen zelf geen oordeel kunnen vellen, en zich dus geheel in die beide opzichten aan de bouwmeesters en aannemers moeten toevertrouwen.

Een tweede bewijs, dat het voorschrift van het bewuste artikel alleen in het bijzonder belang van den aanbesteder is gegeven, en niet in het algemeen maatschappelijk belang, is hierin gelegen, dat de aansprakelijkheid alleen is vastgesteld indien een gebouw voor eenen bepaalden prijs is aangenomen en gemaakt, en dus niet, wanneer het bijvoorbeeld bij daghuur is aangenomen en gemaakt.

Was toch bij het voorschrift van het artikel het algemeen maatschappelijk belang in het spel, dan

moest de aansprakelijkheid zich niet tot de twee genoemde oorzaken bepaald hebben, maar tot elke oorzaak wegens het geheel of gedeeltelijk vergaan van het gebouw zijn uitgestrekt geworden, mits die oorzaak aan den bouwmeester of aannemer kan worden toegerekend; en dan moest evenzeer die aansprakelijkheid niet zijn beperkt geworden tot het geval dat het gebouw voor eenen bepaalden prijs is aangenomen en gemaakt, maar ook gelden, wanneer het gebouw bij daghuur is aangenomen en gemaakt.

Immers indien het algemeen belang hierin gelegen is, gelijk TROPLONG het doet voorkomen, dat de veiligheid der voorbijgangers niet in de waagschaal worde gesteld ¹⁾, dan moest het artikel veel algemeener zijn gesteld geworden, daar die veiligheid ook in andere gevallen als de vermelde in gevaar kan gebragt worden."

Met deze zienswijze vereenigde zich de Hooge Raad, in zijn arrest, van den 28 November 1862:

„Overwegende, dat art. 1645 van het Burgerlijk Wetboek betreft de aansprakelijkheid van den bouwmeester en den aannemer tegen den aanbesteder,

---

¹⁾ De l'échange et du louage, op de artt. 1779 en 1792. n°. 818, 995, 996.

en uitsluitend is daargesteld in het bijzonder belang van dezen als een waarborg voor de deugdelijkheid van het aangenomen werk; dat het mitsdien niet is vastgesteld in het algemeen maatschappelijk belang, en even daarom niet bevat een voorschrift van openbare orde."

Behalve de ongeschiktheid van den grond noemt ons art. als oorzaak, waaruit de aansprakelijkheid voortvloeit, „een gebrek in de samenstelling”. In de oorspronkelijke redactie van art. 1792 C. N. was een dergelijke bepaling niet opgenomen.

Bij de beraadslagingen in den Conseil d'Etat stelde de conseiller BERENGER voor „de rendre l'architecte également responsable des vices de construction.” De conseiller TREILHARD antwoordde daarop: „que cette disposition est nécessaire, et que ce n'est que par omission qu'elle n'a pas été exprimée.”

Zeer terecht is de bijzondere aansprakelijkheid van de b. en a. uitgebreid tot de „vices de constructions.”

De aanbesteder moet zich zoowel ten aanzien van de samenstelling van het gebouw als van de geschiktheid van den grond, waarop het is opgetrokken, toevertrouwen aan de bouwmeesters en aannemers als deskundigen.

Hij kan bij de opneming evenmin beoordeelen of er

verborgen gebreken aan de zamenstelling kleven, als nagaan of de grond geschikt voor het gebouw zal zijn.

Onder „gebrek in de samenstelling” moet niet alleen verstaan worden het bouwen in strijd met de regelen der kunst, maar ook het bezigen van slechte bouwstoffen, zelfs indien die slechte bouwstoffen door den aanbesteder zijn geleverd ¹⁾).

De bouwmeesters en aannemers moeten als deskundigen onderzoeken of de bouwstoffen slecht zijn, en in dat geval weigeren die bouwstoffen te gebruiken.

Bij aaneming van werk in 't algemeen zijn de aannemers van alle aansprakelijkheid bevrijd, wanneer zij den aanbesteder gewaarschuwd hebben voor de slechte hoedanigheid der door hem geleverde materialen, en de aanbesteder desniettenstaande den aannemer heeft gelast die materialen voor het werk te gebruiken ²⁾).

Bij aaneming van gebouwen zijn de aannemers en bouwmeesters in een dergelijk geval niet bevrijd van hunne aansprakelijkheid.

Dezelfde gronden, welke den wetgever er toe gebracht hebben om de aannemers en bouwmeesters

¹⁾ MARCADÉ. III. p. 538. DIEPHUIS. VII. n°. 737.

²⁾ Vgl. E. J. C. GOSELING, Aanneming van werk, beschouwingen naar aanleiding van de artikelen 1640—1650 B.W. 1878.

niet te ontheffen van hunne aansprakelijkheid voor de ongeschiktheid van den grond, ook dan wanneer zij den eigenaar voor de ongeschiktheid hebben ge waarschuwd, kunnen hier worden aangevoerd ¹⁾).

Maar heeft de eigenaar bij bepaald beding alle aansprakelijkheid voor de schade, welke door het bezigen van slechte bouwstoffen zou kunnen ontstaan, op zich genomen, dan zijn de bouwmeesters en aannemers daarvan bevrijd. Art. 1645 B. W. bevat toch, zooals wij gezien hebben, geen voorschrift van openbare orde ²⁾), en partijen kunnen derhalve bij overeenkomst daarvan afwijken.

Overigens is het, volgens Prof. DIEPHUIS ³⁾), onverschillig, op welke wijze het gebrek in de samenstelling het gebouw doet vergaan, en geldt de bepaling b. v. niet slechts wanneer het gebouw uit dien hoofde is ingestort, maar ook wanneer het b. v. is vernield door een brand, die een gevolg was van de slechte samenstelling der schoorsteen.

Ons art. spreekt verder van vergaan van het gebouw. — Bij de beraadslagingen in den Conseil

---

¹⁾ Vgl. pag. 25.

²⁾ Vgl. pag. 30.

³⁾ VII. n°. 737.

d'Etat werd voorgesteld, „d'expliquer que l'architecte est responsable toutes les fois que les vices, soit de construction, soit du sol, compromettent la solidité du bâtiment ¹⁾.” — Hierop werd geantwoord „que le mot périt renferme cette explication.”

Prof. DIEPHUIS ²⁾ meent echter o. i. zeer terecht, dat men door zoodanige opvatting van het woord vergaan eene beteekenis zou geven, die daaraan op zich zelf vreemd is, en dus eene bepaling, die uit haren aard geene uitbreidende uitlegging toelaat, buiten het voorschrift der wet zou gaan uitbreiden.

De Regtbank te Rotterdam heeft deze meening bevestigd door bij vonnis van 20 Mei 1874 te beslissen, „dat vrees voor geheele vernietiging van een gedeelte (van een pand) geen recht geeft op de actie bij art. 1645 aan den aanbesteder toegekend.”

De vernietiging moet binnen den gestelden termijn werkelijk hebben plaats gehad.

Met vergaan kan men echter gelijkstellen het afbreken van een gebouw, waartoe de eigenaar volgens art. 702 B. W. genoodzaakt kan worden, wanneer het dreigt in te storten ³⁾.

---

¹⁾ Confér. du C. C. VI. p. 167.

²⁾ T. a. p. n°. 738.

³⁾ MR. C. L. SCHÜLLER.

Op wien rust nu de bewijslast, wanneer de in art. 1645 omschreven gevallen zich voordoen?

Met andere woorden: moet de eigenaar bewijzen dat het vergaan van het gebouw een gevolg is van de in het art. genoemde oorzaken, indient hij de schade door de bouwmeesters en aannemers vergoed wil hebben, of zijn deze in die gevallen eo ipso aansprakelijk, en kunnen zij zich van de aansprakelijkheid slechts bevrijden door aan te toonen dat het gebouw door een andere oorzaak is vergaan? TROPLONG t. a. p. n°. 1005 beweert dat, om de bouwmeesters en aannemers aansprakelijk te kunnen stellen, vóór alles bewezen moet zijn dat het gebouw door de bedoelde oorzaken is vergaan, en dat dit bewijs door den eigenaar moet worden geleverd. — (zoo ook DIEPHUIS. t. a. p. n°. 737).

Wij gelooven echter dat deze opvatting in strijd is met de strekking van art. 1645.

Reeds vroeger is door ons aangetoond, dat de wetgever deze exceptioneele aansprakelijkheid heeft ingesteld omdat de eigenaar bij de op- en overneming niet kan beoordeelen of er verborgen gebreken zijn.

De termijn van tien jaren is dan ook als een proeftijd te beschouwen, waaraan de deugdelijkheid van het gebouw wordt onderworpen; zijn er verbor-

gen gebreken, dan zullen deze zich binnen dien tijd wel openbaren, en wordt aldus de onvolledigheid van het onderzoek des eigenaars door de werking van den tijd aangevuld.

Wanneer een degelijk opgetrokken gebouw binnen tien jaren vergaat, kunnen de gewone invloeden van tijd, weer en wind, niet als oorzaak worden beschouwd, blijkt het nu dat overmacht, als overstrooming, brand enz. ook niet het vergaan hebben teweeggebracht, dan blijft noodzakelijk over het vermoeden, dat de ongeschiktheid van den grond of een gebrek in de zamenstelling de oorzaak geweest is.

Waar dus het vermoeden zoo sterk spreekt tegen de bouwmeesters en aannemers, meenen wij hier met Marcadé (t. a. p. pag. 541) te moeten aannemen, dat de bouwm. en aann. voor het feit zelf van het vergaan van het gebouw aansprakelijk zijn, zoolang zij niet het bestaan eener andere oorzaak dan de in het art. genoemde, hebben bewezen.

Art. 1645 stelt voor de daarin bedoelde gevallen de bouwmeesters en aannemers aansprakelijk. — In welke mate ieder hunner in deze aansprakelijkheid betrokken is, hangt van omstandigheden af.

Men kan zich daarbij de volgende gevallen denken: 1°. Beiden kunnen aansprakelijk zijn, hetzij gelijkelijk, hetzij de een meer dan de ander.

2°. De aansprakelijkheid kan alleen op den bouwmeester; 3°. zij kan alleen op den aannemer rusten.

Wij zullen hier eenige gevallen behandelen ¹⁾.

1°. „Verantwoordelijkheid van den architect, die de teekeningen en bestekken heeft geleverd, doch niet belast is met het houden van toezicht. — Hij is dan jegens den eigenaar of bouwheer verantwoordelijk wegens eenig ongeval, voortspruitende uit de aanwijzingen in genoemde stukken vervat. — In dit geval is hij dus niet verantwoordelijk voor gebreken van den grondslag ²⁾.”

En evenmin o. i. voor de schade uit de slechte hoedanigheid der bouwstoffen ontstaan.

2de „Verantwoordelijkheid van een architect, die het toezicht over de uitvoering houdt, na de daartoe vereischte plannen en toebehooren geleverd te hebben. De architect is dan ook aansprakelijk voor de goede uitvoering van het werk.

Hij is het dan, die aan de werklieden de noodige inlichtingen en voorschriften geeft omtrent de soorten van de te bezigen bouwstoffen, de wijze van hare

¹⁾ Overgenomen uit: Bouwkundige bijdragen, uitgegeven door de maatschappij tot bevordering der bouwkunst. Febr. 1851. pag. 319, aangehaald in het proefschrift van E. J. C. GOSSELING. p. 56.

²⁾ Vgl. ZACHARIAE II. § 374.

bewerking, en de afmetingen van de onderdeelen der konstruktien.

Ingeval de aannemer of werkbaas den architect zoodanig misleiden, dat het vergrijp door eene oppervlakkige beschouwing niet is waar te nemen, dan is de bouwmeester ontslagen, en komt de verantwoording alleen ten laste van hen die het bedrog gepleegd hebben.

Indien een gedeelte, of wel het geheele gebouw 10 jaren na de voltooiing ¹⁾ instort, hetzij tengevolge van gebrekkige zamenstelling, van gebreken in den grondslag of van de nalatigheid in de uitvoering, zoo is in de eerste plaats de architect en verder de aannemer of werkbaas aansprakelijk."

Terecht wordt door den heer GOSELING ²⁾ opgemerkt, dat de grens der verantwoordelijkheid van den architect hier te eng is gesteld.

De aansprakelijkheid moet in dit geval alleen op den architect rusten. Hij heeft de plannen geleverd, aan hem is het toezicht over de uitvoering toevertrouwd.

De aannemers of werkbazen zijn verplicht zijne bevelen op te volgen, de architect behoort dus

¹⁾ o. i. beter: binnen 10 jaren na de op- en overneming.

²⁾ t. a. p. pag. 57.

alleen voor de gevolgen verantwoordelijk gesteld te worden. — „De aansprakelijkheid van den aannemer beperkt zich dan tot die, in de vorige art. 1643 B. W. omschreven ten opzichte der risico van het werk, en voorts tot herstel, veroorzaakt door de slechte of ondeugdelijke bouwstoffen die door hun zijn geleverd ¹⁾.”

3de Verantwoordelijkheid van den bouwmeester, die de rekeningen waarmerkt (verifieert) en afsluit. Betaalt de eigenaar of bouwheer dan eenige gelden zonder bewijs van den architect, dan ontslaat hij dezen daardoor alleen van zijne verantwoordelijkheid met betrekking tot de gebreken, die uit eene slechte uitvoering kunnen ontstaan; voor vergaan, door eene slechte samenstelling uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd, blijft de bouwmeester ook dan aansprakelijk.”

Wanneer de aannemer tevens als bouwmeester optreedt, of omgekeerd, dan neemt hij natuurlijk ook de verantwoordelijkheid, die uit beide beroepen voortvloeit, op zich.

De bouwmeesters en aannemers zijn aansprakelijk jegens den eigenaar, en deze is weer, volgens art.

---

¹⁾ t. a. p. pag. 57.

1405 B. W., jegens derden verantwoordelijk voor de schade veroorzaakt door geheele of gedeeltelijke instorting van het gebouw¹⁾.

Een zeer betwist punt van art. 1645 is de duur van de actie, welke de eigenaar tegen de aannemers en bouwmeesters kan instellen, wanneer het gebouw binnen tien jaren door een der genoemde oorzaken vergaat.

Er bestaan hieromtrent drie meeningen:

1°. DUVERGIER²⁾ is van gevoelen, dat de actie van den eigenaar verjaart door tien jaren te rekenen van het oogenblik dat zij is ontstaan.

Zijne meening berust op het verband dat tusschen de artt. 1792 en 2270 C. N. bestaat. — Het eerste zou z. i. alleen den duur der aansprakelijkheid van de bouwmeesters en aannemers regelen, terwijl het laatste art. de actie van den eigenaar onderwerpt aan een verjaring van tien jaar.

Dit stelsel is uitvoerig bestreden door fransche rechtsgeleerden²⁾. Wij behoeven hier echter die bestrijding niet in bijzonderheden te volgen, daar art.

---

¹⁾ MR. C. L. SCHÜLLER op art. 1645. B. W.

²⁾ Aangehaald bij MARCADÉ t. a. p. pag. 540 en TROPLONG t. a. p. n°. 1007.

2270 C. N. in ons Wetb. niet is overgenomen, en derhalve van deze meening in ons recht geen sprake kan zijn.

2°. Het Hof van Parijs heeft, bij arrest van den 15^{den} Nov. 1836 beslist, dat de eigenaar na het verstrijken van den termijn van 10 jaren niet meer ontvankelijk is om de actie in te stellen.

Deze meening reeds in het fransche recht bestreden door TROPLONG¹⁾, MARCADÉ²⁾ en DURANTON³⁾ op grond dat de eigenaar nu eens b. v. 9 jaar dan

¹⁾ Dalloz, t. a. p. n°. 155.

Cette décision se trouve consacrée dans un jugement du tribunal de la Seine, du 30 déc. 1833, ainsi conçu :

„Que la prescription dont il s'agit n'étant pas fondée sur la présomption de payement, mais opérant libération par elle-même, pourrait être invoquée, quand même les vices de construction seraient reconnus par Dubief; — Attendu qu'aux termes de l'art 2270 C. C., la garantie de l'entrepreneur cesse après le laps de dix ans; — Attendu que la loi est formelle; qu'elle se trouve au titre des prescriptions: qu'il en résulte que les règles ordinaires en cette matière sont applicables à la garantie exercée par le propriétaire contre l'entrepreneur; Attendu, que plus de dix années se sont écoulées depuis que les travaux ont été reçus par les auteurs de Boulard, sans qu'il soit justifié d'aucun acte interruptif de la prescription, etc.” — appel-arrêt.

La cour, — Adoptant les motifs, etc., confirme.

²⁾ t. a. p. pag. 540.

³⁾ t. a. p. pag. 216.

weer slechts enkele oogenblikken zou hebben om zijne actie intestellen, naarmate het ongeval 9 jaar of weinige oogenblikken voor het verstrijken van den tienjarigen termijn plaats greep, wordt thans weer verdedigd door den heer BELINFANTE¹⁾.

De geachte schrijver omschrijft zijne meening als volgt:

„Veeleer ben ik geneigd in de aansprakelijkheid van art. 1645 B. W. niets anders dan een korte extinctieve verjaring van tien jaren te zien in het belang van de aannemers en bouwmeesters, opdat deze niet te lang zouden blootstaan aan de vordering des eigenaars tot schadevergoeding wegens feiten van oude dagteekening, waarvan het bewijs moeielijk meer kan worden geleverd.”

Wij kunnen ons met deze opvatting niet vereenigen, welke o. i. evenmin uit de woorden van art. 1645 opgemaakt kan worden, als uit den oorsprong van dat art. waarop de geachte schrijver zich in het bijzonder beroept.

Reeds terstond kunnen wij hier opmerken dat de toepassing van dit stelsel tot ongerijmdheden zou leiden. De actie van den eigenaar tegen de bouw-

---

¹⁾ Weekblad v. h. Recht, N°. 4497.

meesters en aannemers ontstaat, zoodra het gebouw vergaat, onverschillig wanneer, mits zulks binnen de tien jaren plaats hebbe.

Neemt men nu met den schrijver in art. 1645 een extinctieve verjaring van 10 jaren aan, dan komt men tot de zonderlinge gevolgtrekking dat de verjaring dezer actie reeds begint te loopen op een oogenblik dat zij nog niet is ontstaan.

De woorden van ons art. duiden o. i. alleen op de regeling der aansprakelijkheid van de bouwmeesters en aannemers, en doen niet denken aan de regeling van den duur der actie welke daarop berust. Maar ook dan wanneer de redactie aan die meening voedsel gaf, zou men hiertegen kunnen aanvoeren, dat „overal elders waar de wetgever eenen termijn voorschrijft, binnen welken de actie moet worden ingesteld, hij met zoovele woorden bepaalt, „dat de regtsvordering verjaart,” of dat „deze vervalst” of „slechts zal kunnen worden ingesteld,” binnen den daarbij bepaalden termijn ¹⁾.

Zoo wordt ook in artt. 222 en 229 W. v. K. onderscheid gemaakt tusschen de aansprakelijkheid en de actie daaruit geboren.

---

¹⁾ Regtsgel. adviezen VII. p. 102. Vgl. de artt. 1416. 1490 en 1547 B. W.

Wanneer derhalve onze wetgever in dit art. ook den duur had willen bepalen der actie, zoo zou hij dat even uitdrukkelijk hebben uitgesproken als in de aangehaalde artikelen.

Een beroep op de letter der wet, zegt echter de geachte schrijver, leidt in den regel tot dwaling.

Alleen op de ware bedoeling van art. 1792 C. N. moet gelet worden.

Door tot de bronnen van het recht terug te keeren zal de aanstaande wetgever tot de leer van den schrijver komen.

Wat de aanstaande wetgever zal doen, ligt voor ons nog in het duister.

Wij hebben hier slechts te onderzoeken, welke die bronnen zijn, en of werkelijk bedoelde leer daarin ligt opgesloten.

MR. BELINFANTE haalt als zoodanig aan de l. 8. C. de operibus publicis.

Deze lex luidt:

„Omnes quibus vel cura mandata fuerit operum publicorum, vel pecunia ad extructionem solito more credita, usque ad annos quindecim ab opere perfecto cum suis heredibus teneantur obnoxii: ita ut si quid vitii in aedificatione intra praestitutum tempus pervenerit, de eorum patrimonio (exceptis tamen his casibus, qui sunt fortuiti) reformetur.”

De rechtsgeleerde schrijvers zijn het er over eens, dat deze wet de oorsprong is van de tienjarige aansprakelijkheid der aannemers welke reeds vóór den C. N. in het fransche recht was opgenomen ¹⁾. De heer BELINFANTE beroept zich ook op de Parijsche coutume, waaruit de artt. 1792 en 2270 C. N. zijn voortgekomen.

Wat wordt nu in de l. 8. C. geregeld?

Alleen het beginsel van de aansprakelijkheid der aannemers gedurende 15 jaren, in dien zin dat zij alle schade moeten vergoeden welke aan het werk is overkomen gedurende 15 jaren, te rekenen van het oogenblik dat het gebouw is gereed gekomen ²⁾.

Die wet handelt volstrekt niet over de vordering des eigenaars tot schadevergoeding, en wijst geen termijn aan waarbinnen deze zou moeten worden ingesteld.

Zoowel uit de woorden als uit de geschiedenis blijkt dus, dat in art. 1645 B. W. uitsluitend gehandeld wordt van den duur der aansprakelijkheid van de bouwmeesters en aannemers.

Na op de zoeven aangevoerde gronden de mee-

¹⁾ Troplong t. a. p. n°. 1008.

²⁾ Vgl. Troplong. t. a. p. n°. 1008.

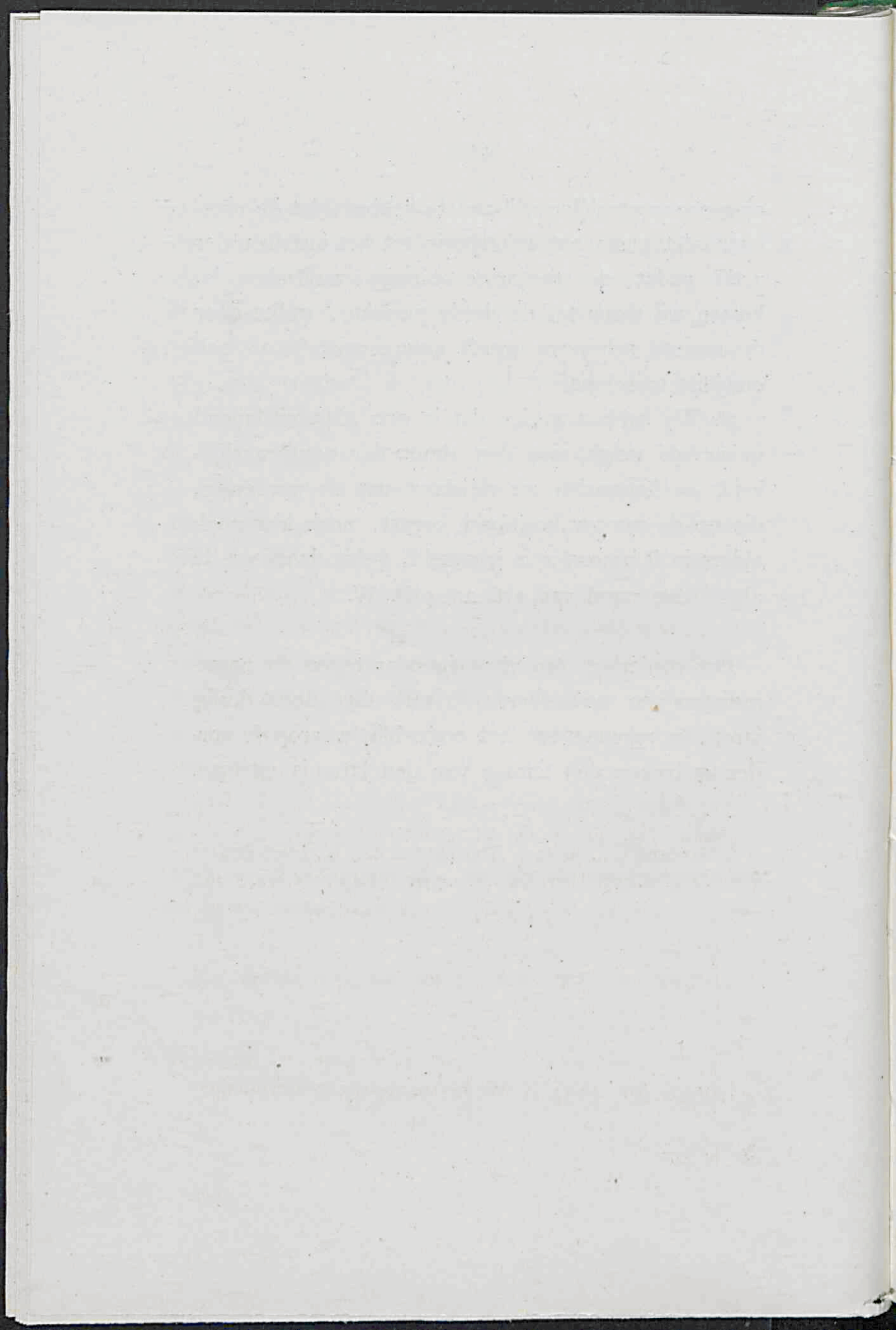
ning onaannemelijk verklaard te hebben, dat de eigenaar niet meer ontvankelijk is tot het instellen der actie nadat de tienjarige termijn verstreken is, komen wij thans tot de derde meening, welke door de meeste schrijvers wordt aangenomen ¹⁾, en ook ons juist toeschijnt.

3°. Wij hebben gezien dat in art. 1645 uitsluitend gehandeld wordt van den duur der aansprakelijkheid. — Aangezien nu de duur van de vordering, die op de aansprakelijkheid berust, noch hier noch elders in 't bijzonder is geregeld, geldt daarvoor de algemeene regel van art. 2004 B. W.

De vordering van den eigenaar tegen de bouwmeesters en aannemers verjaart dus door dertig jaren, te rekenen van het oogenblik waarop de vordering binnen den termijn van tien jaren is ontstaan.

---

¹⁾ MARCADÉ t. a. p. 541. TROPLONG t. a. p. n°. 1010. DURANTON. t. a. p. n°. 255. DIEPHUIS. t. a. p. 742. Regtsgel. adv. t. a. p. 102.

STELLINGEN.

I.

In L. 32 D. de Jure Dotium (23. 3) zijn de woorden „superficiem aedificii dotalis — vendiderit,” in het voor-justiniaansche recht, niet met BACHOFEN, ausgewählte Lehren des röm. Civilrechts, bl. 98, en DEGENKOLB, über Platzucht und Miethe, bl. 38, als een verkoop voor afbraak te verstaan.

II.

L. 16 D. de Legatis II (31) is door L. 4 C. de V. S. (6. 38) niet gewijzigd.

III.

Het bij art. 1555 B. W. bedoelde recht van weder-

verkoop moet bij den koop en verkoop zelf worden bedongen.

IV.

De uitdrukking: grove beledigingen door eenen echtgenoot jegens den anderen begaan, gebezigd in art. 288 B. W., omvat zoowel grove belediging door woorden als door daden.

V.

Hij die zich een vondeling aantrekt, kan later de kosten van verpleging en opvoeding van de ouders terug vorderen.

VI.

Het gebruik, waarvan art. 1375 B. W. spreekt, is alleen een algemeen geldend, niet ook een plaatselijk gebruik.

VII.

Een medebezitter kan tegen den anderen een possessoire actie instellen.

VIII.

De actio Pauliana oefent geen invloed uit ten nadeele van een derde, die te goeder trouw hypotheek heeft genomen op het in fraudem creditoris vervreemde goed.

IX.

De rechtsvordering van den eigenaar tegen de bouwmeesters en aannemers ter zake van art. 1645 B. W. verjaart door dertig jaren.

X.

Het recht van afstand, in art. 321 W. v. K. vermeld, kan niet worden toegepast op de opbrengst van een reeds verkocht schip.

XI.

Het commissie-contract behoort tot de in art. 1302 B. W. bedoelde wederzijdsche overeenkomsten.

XII.

De terugvordering van bij voldoening eener handelschuld te veel betaalde gelden, is geene handelszaak.

XIII.

Art. 66. C. P. is ook van toepassing bij politie-overtredingen.

XIV.

Art. 329 C. P. bevat geene *presumptio juris et de jure*.

XV.

Het spelen van billard op zondag in eene herberg gedurende den tijd voor de openbare godsdienst bestemd, is niet strafbaar ingevolge art. 3 der wet van den 1 Maart 1815 (Stb. n°. 21).

XVI.

Door het desbewust helen en verbergen van het

gestolene, wordt niet enkel verstaan eene bewustheid die tijdens het ontvangen of in bezit nemen van het gestolene bestond.

XVII.

Het verbod van splitsing van bekentenis geldt niet in het strafrecht.

XVIII.

Het recht om iemand in vrijwaring te roepen is niet tot den verweerder beperkt, maar komt ook den eischer toe.

XIX.

Tegen uitspraken in kort geding is cassatie toegelaten.

XX.

De wetgever behoorde schadevergoeding te verleenen voor inundatiën, die het staatsgezag ter verdediging van het land heeft bewerkstelligd.

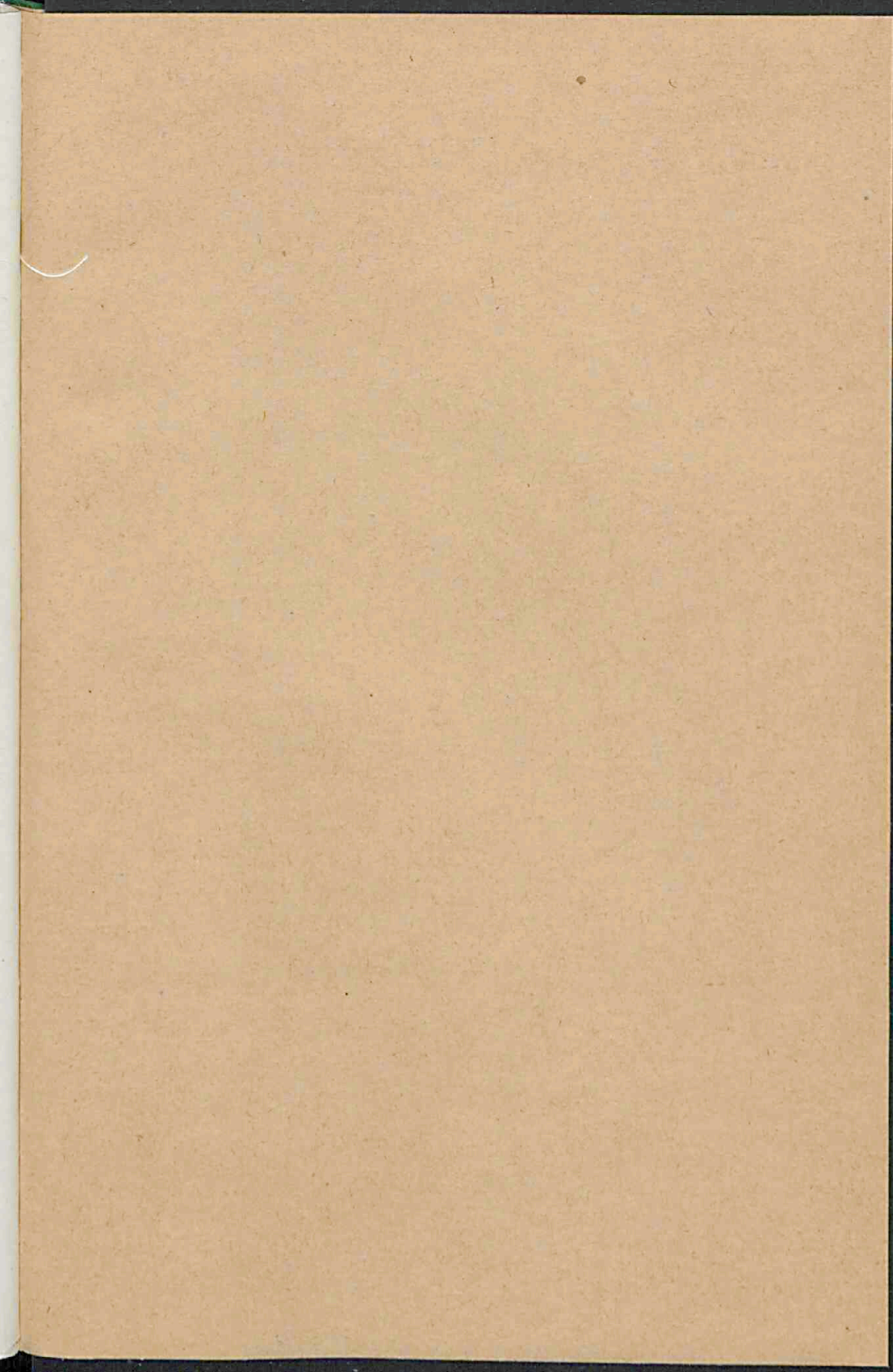

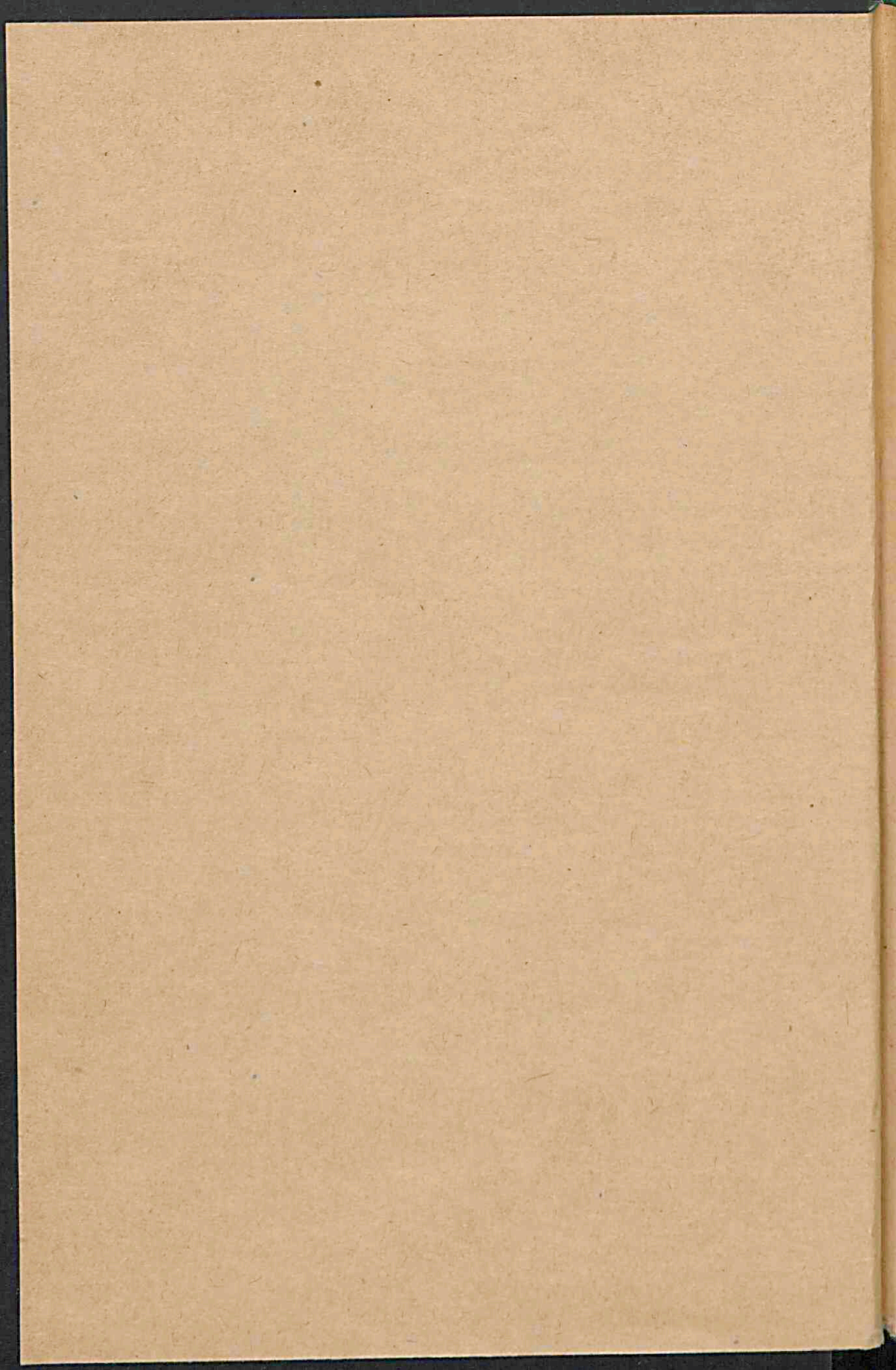
XXI.

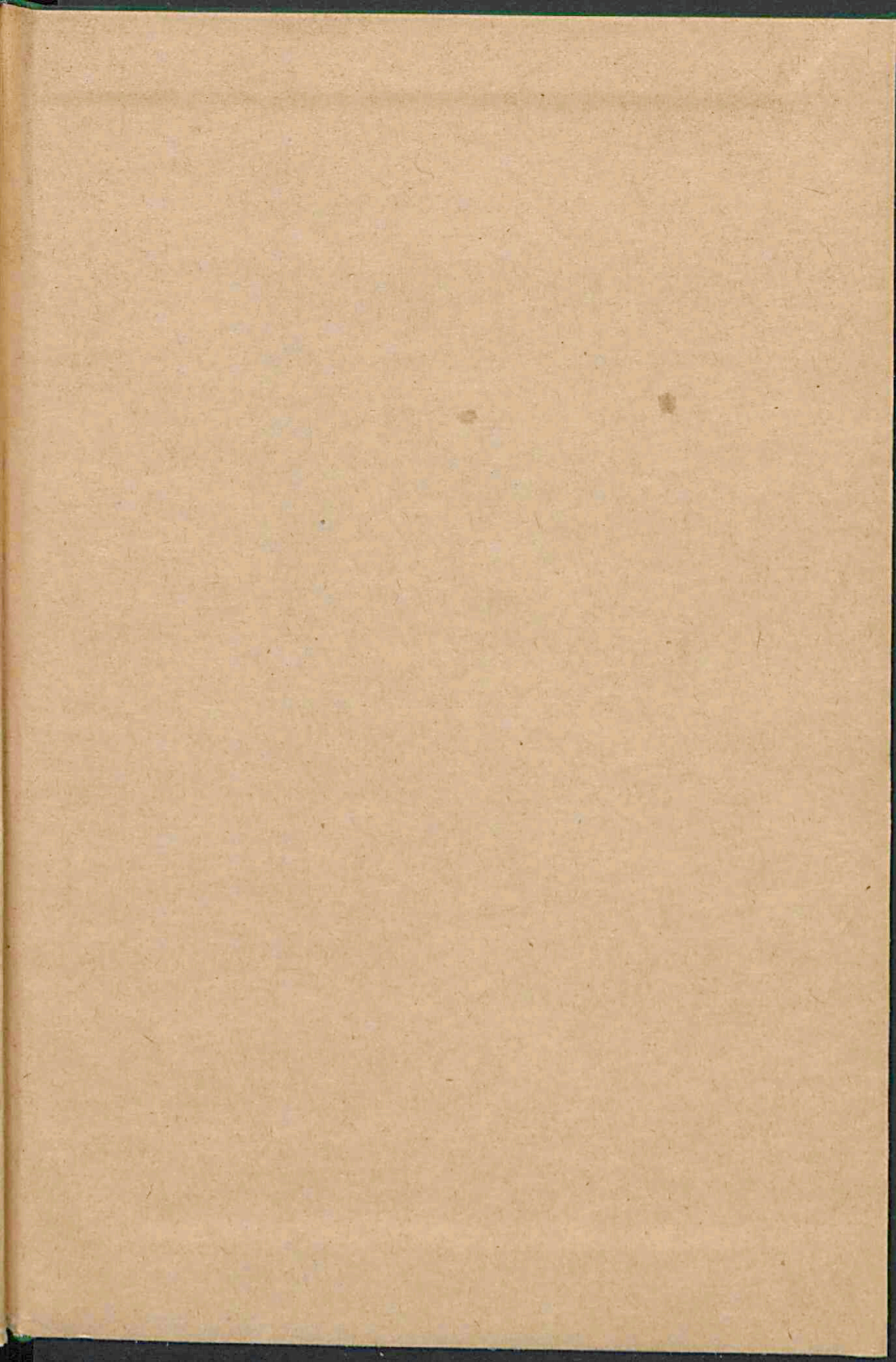
Een in Nederlandsch-Indië veroordeelde kan, zoolang hij zich aldaar ophoudt, alleen van den Gouverneur-Generaal gratie bekomen.

XXII

Ten onrechte is aan de Tweede Kamer, gekozen krachtens art. 197 Grw., het recht van amendement niet toegekend.

U

1